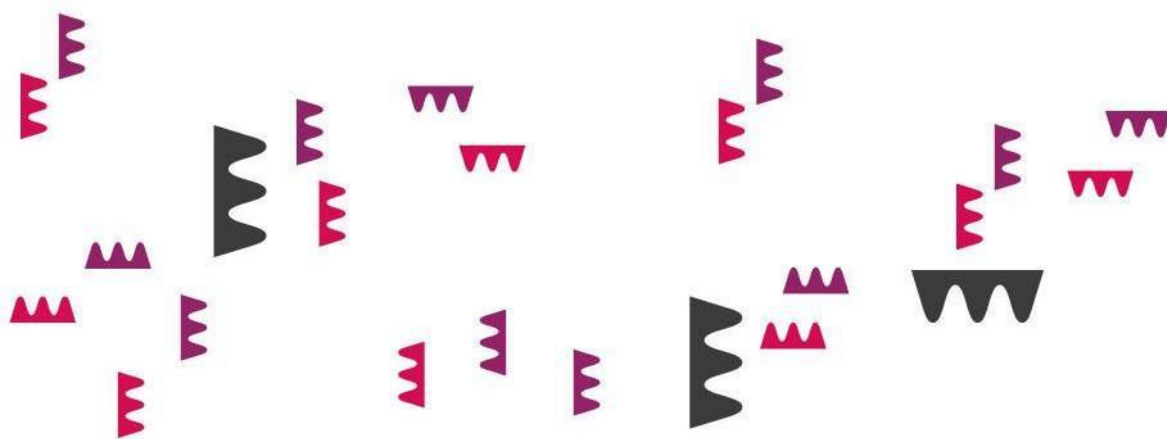

AINEVALDKOND „SOTSIAALAINED“ PÕHIKOOL

1. ÜLDALUSED	2
1.1. Valdkonnapädevus.....	2
1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht	3
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	3
1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi	4
1.5. Sotsiaallainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	5
1.6. Läbivate teemade rakendamise võimalusi	6
1.7. Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine	7
1.8. Hindamise alused.....	8
1.9. Füüsiline õppekeskkond	8
2. AINEKAVAD	9
2.1. Ajalugu	9
2.2. Ühiskonnaõpetus	15

1. ÜLDALUSED

1.1. Valdkonnapädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õppijates eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Täiskasvanud põhikooliõppija on reeglina vanem ja elukogenum, ta käib tööl ning on sageli pereinimene. Täiskasvanud õppijal on olemas oma maailmavaade, tõekspidamised, väärtushinnangud. Õpe täiskasvanute gümnaasiumis arvestab täiskasvanuõppe eripärasid, sidudes uut infot õppijate varasemate teadmiste ja kogemustega.

Täiskasvanute E-Gümnaasiumi õpetajad on kogenud pedagoogid, kes rakendavad andragoogilisi meetodeid, arvestades, et enamasti on täiskasvanud õppija teadlik õppija, kes ei soovi mitte ainult kooliastet lõpetada, vaid ka õpitut mõista ja mõtestada oma elukogemusest lähtudes. Õpetaja roll täiskasvanuõppes on olla pigem suunaja ja nõustaja, õppeprotsessi juhtija.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õppija:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 9) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Inimeseõpetust Täiskasvanute E-Gümnaasium ei õpeta. Inimeseõpetuse eelnev läbimine on kooli sisseastumise eelduseks.

Täiskasvanute E-Gümnaasiumi õppijaskonna moodustavad täisealised inimesed, kel sageli on pikem elukogemus ja mitteformaalselt omandatud teadmised ning praktilised oskused. Seetõttu on võimalik mitme riiklikus õppekavas kirjeldatud teema ülevaatlik käsitlemine ja kokkuvõttes õppetundide arvu vähendamine.

Arvestuslik nädalatundide jaotus on järgmine:

- ajalugu – 2 kursust, arvestusega 2 tundi nädalas;
- ühiskonnaõpetus – 2 kursust, arvestusega 2 tundi nädalas.

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse TEGi õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ning õppe- ja kasvatuseesmärgid oleksid saavutatud.

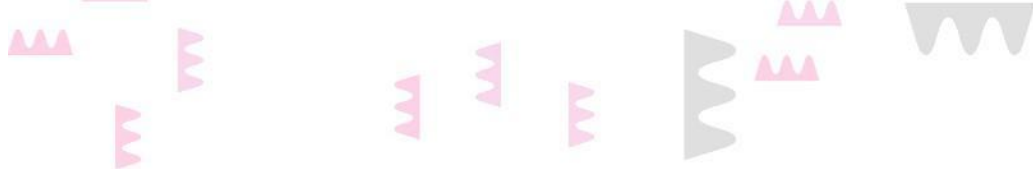
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujundatakse õppijates oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õppijates tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena. Täiskasvanud õppijal on sageli välja kujunenud maailmavaatelised hoiakud, samuti on tal kogemusi riigi ja ühiskonna toimimisest. Ainevaldkonnas õpitav haakub teatud osas täiskasvanud õppija kogemusega, samas avardab tema silmaringi ning põhjuse-tagajärgede mõistmise oskusi. Eelnevast tulenevalt on täiskasvanud õppijal õppekavas käsitletavate teemade mõistmine lihtsam. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riigi iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning kooli õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õppijad meie kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õppija teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajaloõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õppijad sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Täiskasvanud õppijatel võivad olla kujunenud väärad või puudulikud arusaamad riigi ja ühiskonna toimimisest, ühiskonnaõpetuse aine oluline väljund on suunata õppijad hindama ning väärtustama demokraatlikku Eesti Vabariiki.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õppijal areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärge, sobival viisil väljendada oma tundeid, tunnustada inimeste erinevusi ning seda arvestada nendega suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning

ühiskonnas. Sotsiaalinete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Lisaks sellele kujundatakse sotsiaalinetes käsitletavate õppeteemade kaudu õppijates esmane valmisolek märgata naiste ja meeste ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õppija areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas, mille tulemusel õppijal kujunevad välja tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Sotsiaalinete valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õppijates kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud, suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õppijate väärtushinnanguid ja käitumist.

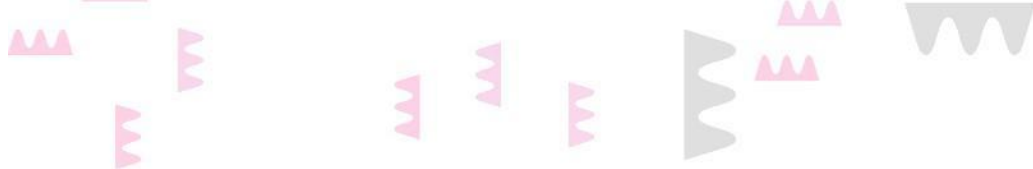
Kultuuri- ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja ühiskonna jätkusuutliku arengu põhimõtteid ning nendest oma tegutsemises juhinduda toetavad ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Kõik sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis on kooskõlas demokraatia ja inimelu väärtustamisega. Ühtlasi toetavad need väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskus seista vastu keskkonnade normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine on üks õppekava üldeesmärke, ja selle kujundamisele pööratakse suurt tähelepanu.

Enesemääratluspädevuse aluseks on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse. Rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse pädevust kujundavad nii ajalugu kui ühiskonnaõpetus.

Õpipädevus. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus. Kõik valdkonna õppeained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust. Väljendusriikast keelt taotleavad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kõik valdkonna õppeained toetavad oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboteid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõenduspõhiseid otsuseid.

Ettevõtlikkuspädevus. Sotsiaalvaldkonna õppeained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärgi, genereerima ideid ning neid ellu viima. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Digipädevus ehk suutlikkus kasutada digitehnoloogiat õppetöös on Täiskasvanute E-Gümnaasiumis erilise tähelepanu all. Õppetöö käigus omandavad õppijad kogemusi, kuidas leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust. Õppijad osalevad digitaalses sisuloomes, kasutavad probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhtlevad ja teevad koostööd erinevates digikeskkondades.

1.5. Sotsiaalainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Sotsiaallained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õppijaid juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja valeinfo äratundmise oskust, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Sotsiaalainete õppimise kaudu täiendatakse õppijate teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õppijaid suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhatakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele. Selgitatakse võõrkeelse algupärast mõistmist, võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Tehnoloogia. Käsitletavate teemade kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades; kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstiained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuri, ilu mõiste muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.

1.6. Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine . Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse hoiakuid, mida on õppijale vaja tulevases tööelus. Õppijatele tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õppija valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.

Erinevate õppetegevuste kaudu saavad õppijad ülevaate tööturu üldisest olukorrast ja tulevikuproгноosidest, tööõigusest, erinevatest töödest eri tegevusvaldkondade ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevast õpitavat eriala valides kui ka pikemaajalist karjääri plaanides. Õpe annab õppijale teadmised sellest, et erinevate tööde tegemisel on erinevad nõuded ja töötingimused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Toetatakse õppija kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust. Kaasaegse kultuuri kaudu teadvustatakse ümbritseva maailma mitmepalgelisust ja sõltuvusseoseid. Õpitakse mõistma inimese tegevust ühiskonna ümberkujundamisel..

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalainetega toetatakse õppija kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.

Kultuuriline identiteet. Toetatakse õppija kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel. Õppijal kujuneb ettekujutus kultuuride mitmekesisusest. Ta väärtustab Eesti ja Euroopa kultuuri ning mõistab nende seotust kristluse ja antiigiga.

Teabekeskkond. Toetatakse õppija kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida, olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Õpetatakse eristama valeinfot teaduspõhisest. Pööratakse tähelepanu ohtudele, mis kaasnevad mitteteaduspõhise info levikuga ja vaenulike riikide infooperatsioonidega.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Toetatakse õppija kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus. Toetatakse õppija kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus. Toetatakse õppija kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Infotehnoloogia ja meediaõpetus. Kasutab infotehnoloogiat efektiivselt informatsiooni hankimiseks ja õppimisega seotud eesmärkidel suhtlemiseks, valib antud ülesande/probleemi lahendamiseks sobiva vahendi. Mõistab internetist leitud info kriitilise hindamise vajalikkust. Käitub infotehnoloogiat kasutades eetilisel ja korrektset, on teadlik infotehnoloogia väärkasutuse tagajärgedest.

1.7. Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Täiskasvanute E-Gümnaasiumi põhikooli õpe toimub e-kursuste vahendusel. Iga aine jaoks on olemas spetsiaalne kursus või kursused, kus on olemas õpijuhised, õppematerjal, õppeülesanded ning nende esitamise ja tagasisidestamise vormid. Veebipõhised tunnid toimuvad vastavalt vajadusele eelnevalt kindlaksmääratud tunniplaani alusel või õpetajaga kokkuleppel. Hindeliste arvestuste sooritamisel arvestab kool õppijate vajadusi, pakkudes paindlikku töökorraldust ja järelvastamise võimalusi.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) aineõpetaja koostab, lähtudes kooliastme õpitulemustest, sobivad õppeülesanded, arvestades täiskasvanuõppe eripärasid. Selline lähenemine võimaldab kirjeldatud õppemahtude juures õpitulemuste saavutamise, kuid tagab õppijale mõõduka õpikoormuse;
- 3) võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd ning teised kooperatiivse õppimise vormid), et toetada õppija kujunemist aktiivseks, iseseisvaks õppijaks ning loovaks ja kriitiliselt mõtlevaks ühiskonnaliikmeks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õppija õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) arendatakse õppijate teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel;
- 7) arvestatakse õppijate võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 8) kasutatakse mitmekülgseid õppemeetodeid;
- 9) luuakse võimalused koostada referaat, ajajoon, õpimapp ja uurimistöö, teha praktilisi- ja uurimistöid (nt töö allikate ja kaardiga, töölehtede ja kontuurkaardi täitmine, küsitluse korraldamine, loovtöö/arutluse/arvamusloo kirjutamine, töö esitlemine, infootsing teabeallikatest, infoanalüüs, statistika ning juriidilise dokumendi lugemine, reklaami kriitiline analüüs, teemakohaste filmide vaatamine jms);
- 10) suunatakse õppijat iseseisvalt laiendama õpikeskkonda: sotsiaal-kultuuriline ja ajaloolis-kultuuriline keskkond (muistised, ehitised), multimeediavahendid, asutused, muuseumid, näitused, raamatukogu, looduskeskkond, kohaliku omavalitsuse ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud, arhiivid jm;
- 11) soodustatakse õpingute sidumist koolivälise eluga (kohtumine erinevate inimestega, osalemine konverentsidel ja vestlustel jmt), et ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane.

1.8. Hindamise alused

Hindamise põhiülesanne on toetada õppija arengut, et tal kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang. Täiskasvanud õppijal võib olla eelmisest õpikogemusest möödunud aastaid, mistõttu võib õppeprotsessis ette tulla raskusi. Samuti võib tekkida probleeme õppijate motivatsiooni ja õppetöö järjepidevusega. Õpetaja roll on õppijat toetada ja suunata, hinnates mitte üksnes teadmisi, vaid õppeprotsessi tervikuna, s.t ka õppija tööpanust ning pingutust. Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa kahel tasemel: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning osaoskuste õpitulemused. Hinnatakse õppija teadmisi ja oskusi, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning õppija individuaalseid iseärasusi ja mõtlemise arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Tähtsal kohal on kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õppija arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Üldised hindamiskriteeriumid on kirjeldatud kooli õppekavas. Iga kursuse täpsem hindamine on kirjeldatud vastava kursuse õpjuhises.

Õpitulemusi hinnates kasutatakse mitmekesiseid ja õpitulemustega vastavuses olevaid vorme, mis võivad sisaldada kirjalikke ja praktilisi ülesandeid ning suulisi vastamisi. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õppijate vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.

1.9. Füüsiline õppekeskkond

Täiskasvanute E-Gümnaasiumi õppe toimub interneti vahendusel e-kursuste keskkonnas.

Kool võimaldab ligipääsu vajalikele õpikeskkondadele ja õppematerjalidele.

2. AINEKAVAD

2.1. Ajalugu

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpuks õppija:

- 1) Eristab ajaloo perioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
- 2) Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
- 3) Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
- 4) Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
- 5) Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
- 6) Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonna elu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
- 7) Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonna elu valdkondadele.
- 8) Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
- 9) Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
- 10) Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
- 11) Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.
- 12) Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
- 13) Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
- 14) Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
- 15) Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
- 16) Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos.

Õppeaine kirjeldus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Täiskasvanute E-gümnaasiumis õpetatakse 9. klassis lähiajalugu (20.-21. sajand). Ajaloõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming (ühiskonnaõpetus, kirjandus, geograafia, kunst, muusika) ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajaloõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajaloõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste saavutatuse taset kirjeldatakse ajaloo õpetamise eesmärkidena kooliastmeti. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist erinevates allikates. Ajaloõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased. Püsivalt tuleb pöörata tähelepanu õpioskuste arendamisele.

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Õpitulemused

Õppija:

- selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo;
- toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed;
- teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda;
- teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli;
- analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis
- teab, millal toimus vabadussõda ning oskab selgitada selle põhjuseid ja tagajärgi;

- teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel.
- iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas;
- analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;
- tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid;
- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia*, *diktatuur*, *autoritarism*, *totalitarism*, *fašism*, *kommunism*, *natsionaalsotsialism*;
- võrdleb autoritarismi ja totalitarismi;
- toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju;
- selgitab ja toob näiteid mõistete *ideoloogia*, *reform* ja *revolutsioon* kohta;
- kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale;
- selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega
- kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel;
- teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi; kasutuselevõtmine;
- teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed;
- teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;
- toob näiteid erinevate ajastute kultuurist ning märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos;
- teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid;
- teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Pariisi rahukonverents ja selle otsused; maailma poliitiline kaart pärast rahulepingute sõlmimist; rahvusvahelised suhted 1920. aastatel; maailmamajandus 1920. aastatel; ülemaailmne majanduskriis ja selle tagajärjed; sõjakollete kujunemine 1930. aastatel; demokraatia 1920.-1930. aastatel; USA, Suurbritannia ja Prantsusmaa 1920.-1930. aastatel; diktatuurid Euroopas: fašistlik Itaalia, natsionaalsotsialistlik Saksamaa, kommunistlik Nõukogude Liit; Eesti Vabariigi loomine ja Vabadussõda; demokraatlik Eesti; autoritaarne Eesti; kultuurielu maailmasõdade vahelisel ajal; naised ühiskondlikus elus.

Teine maailmasõda 1939–1945

Õpitulemused

Õppija:

- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma
- seisukoha ning põhjendab seda;
- teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel;
- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda;
- toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed;
- kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu;
- analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis;
- toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi;
- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga;
- selgitab mõisteid *MRP*, *holokaust*, *ÜRO*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*;
- analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas.

Õppesisu

Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled. Sõjategevus, rinded: Idarinne, Läänerinne, Vaikse ookeani ja Põhja-Aafrika piirkond. Holokaust, ÜRO asutamine. Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon. Teise maailmasõja mõjud paikkonnas.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000. Maailm 21. sajandil

Õpitulemused

Õppija:

- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode ning võrdleb neid;
- selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalos;
- iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *külm sõda*, *kriisikolle*, *raudne eesriie*;
- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust;
- iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid;
- kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel;
- nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi;
- toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne);
- selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel;
- kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika*, *glasnost*, *Balti kett*, *laulev revolutsioon*;
- nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis;
- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel;
- iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega;
- kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;

- toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;
- märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust;
- toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja;
- märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta;
- analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule.

Õppesisu

Maailm pärast Teist maailmasõda; rahvusvahelised suhted; külm sõda; arenenud tööstusriigid; Ameerika Ühendriigid; Saksa Liitvabariik; Nõukogude Liit 1945-1985; kommunistliku süsteemi teke ja põhjooned; Idablokk; Eesti NSV: valitsemine, majandus, poliitilised olud, vastupanu; Välis-Eesti; Kolmas Maailm; Aasia ja Aafrika maad; Ladina-Ameerika; teadus ja kultuur; muutused igapäevaelus; Eesti NSV kultuur; Nõukogude Liidu lagunemine; kommunistliku süsteemi lagunemine; Eesti Vabariigi taasiseseisvumine; maailm 20. sajandi lõpul ja 21. sajandil; tänapäeva globaalprobleemid; Eesti Vabariik tänapäeval; muutunud julgeolekuolukord peale 2022. aastat.

2.2. Ühiskonnaõpetus

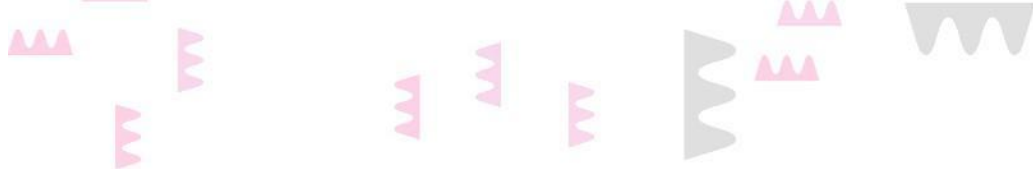
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Põhikooli lõpuks õppija:

1. teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega;
2. teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.
3. tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta;
4. toob näiteid, milliseid tagajärgi üksikisikule toob endaga demokraatia hävimine;
5. märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele;
6. teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid;
7. mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
8. teab majanduse toimimise põhihooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta;
9. analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest;
10. seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.
11. analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;
12. teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot;
13. teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt;
14. teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest;
15. hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid;
16. märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt;
17. analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.

Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdsuslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine;

teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus. Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses). Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.

Õpitulemused

Õppija:

- analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid;
- selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid;
- teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid;
- selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet;
- loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;
- toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;
- selgitab avaliku konkursi tähtsust;
- teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris;
- kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist;
- teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse;
- analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist;
- selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;
- analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused;
- teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest;
- märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma;
- toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;
- selgitab soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele;

- teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;
- nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid;
- teab võimalusi, kuidas kodanikud ja mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist;
- analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;
- mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma;
- toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga;
- oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;
- tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;
- oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt;
- võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel;
- mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul;
- märkab ja analüüsib diskrimineerimisjuhtumit ja pakub välja lahendusi;
- toob näiteid kultuurilaenu ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris;
- mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuri- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet;
- toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;
- analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist;
- selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit;
- toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas;
- analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpisisituatsioonis ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist.

Õppesisu

Majandussüsteemid; turumajandus; riik ja turumajandus; jõukus ja toimetulek; tööturg ja töösuhted; elukestev õpe; sotsiaalne ettevõtlus; maksud; riigieelarve; isiklik eelarve; tarbimiskäitumine; ühiskonnasektorid; poliitilised ja kutsealased ühendused; kodanikuühiskond; vabaühendused ja kodanikuosalus; tegutsemine kogukonnas; inimõigused ja kodanikuvabadused; demokraatlikud ja mittedemokraatlikud riigid; kaasaegne julgeolekuolukord ja rahvusvahelised suhted; võimude lahusus ja tasakaal; põhiseadus ja teised õigusaktid; valimised; Riigikogu; Vabariigi valitsus; Vabariigi president; kohtusüsteem ja kohtupidamine; õiguskantsler ja isikute õiguskaitse; kohalik omavalitsus; ühiskond ja sotsiaalsed suhted; identiteet; diskrimineerimise märkamine ja ennetamine; kodanikud ja välismaalased; Euroopa Liit ja rahvusvahelised organisatsioonid; ühiskonna mitmekultuurilisus; Eesti ühiskonna väärtused; soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele; kommunikatsioon ühiskonnas; infoallikate kriitiline hindamine; autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtted; käitumine kriisiolukorras.